

Raport ewaluacyjny.

Badania organizatorów i realizatorów szkolnych
małopolskiego programu logoprofilaktyki *Żyj z sensem*
2022

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

Spis treści:

Wprowadzenie.....	3
Metoda badawcza i proces badań.....	4
Dane podstawowe o grupie badawczej i realizacji programu.....	5
Ocena scenariuszy i narzędzi programu.....	9
Ocena merytoryczna programu.....	12
Proponowane modyfikacje programu.....	14
Dodatkowe uwagi od realizatorów programu i podsumowanie.....	17
Źródła.....	19

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

Wprowadzenie

Małopolski program logoprofilaktyki *Żyj z sensem* jest pierwszym w Polsce programem opartym o koncepcję logoterapii i logoteorii Viktora Frankla, które opisane są w jego publikacjach oraz innych opracowaniach naukowych. Praktyczna wartość logoterapii w pracy z drugim człowiekiem widoczna jest przede wszystkim w działalności organizacji promujących logoterapię w obszarze psychoedukacji, psychoterapii oraz profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży (por.: www.logoterapia-krakow.pl, www.towarzystwologoterapii.pl).

Niniejszy raport ewaluacyjny został sporządzony w celu sprawdzenia jakości i możliwości zastosowania założeń logoprofilaktycznych w obszarze działań zapobiegających problemom zdrowia psychicznego oraz zachowań ryzykownych uczniów szkół podstawowych i średnich na terenie województwa małopolskiego.

Ewaluacja jest definiowana jako zbieranie, analizowanie i wykorzystywanie informacji o programie w celu odpowiedzi na pytania o jego jakość. Jest to sposób na zdobycie większej ilości informacji o programie, niż było dostępnych przed przystąpieniem do jego realizacji oraz ocena wartości wybranych jego elementów (www.programyrekomentowane.pl).

W niniejszym raporcie wykorzystano zasady ewaluacji procesu, która jest podstawową formą oceny podejmowanych działań profilaktycznych. Dotyczy ona organizacji i formalnych aspektów realizacji programu, w tym odpowiedzi na pytania: co było zrobione, kto brał w tym udział, jaka była frekwencja. Ponad to zastosowano wybrane kategorie ewaluacji formatywnej, która służy do oceny merytorycznego zaplecza programu, szczególnie jego metod, narzędzi oraz treści.

Metoda badawcza i proces badań

Metodą badawczą wykorzystaną w ewaluacji pracy realizatorów był sondaż diagnostyczny, przygotowany specjalnie na potrzeby ewaluacji programu *Żyj z sensem*. Technika była ankieta, natomiast narzędziem, które bezpośrednio uzupełniali respondenci był autorski kwestionariusz ankiety. Składał się on ze wstępu, pytań podstawowych oraz pytań dotyczących przeprowadzonych działań w ramach programu, w tym treści merytorycznych. Ich celem było uzyskanie od realizatorów wskazówek dotyczących modyfikacji programu. Pytania były zróżnicowane, najczęściej półotwarte, z możliwością wypowiedzi własnych.

Ewaluacja pracy organizatorów i realizatorów szkolnych przebiegała w ściśle zaplanowanych wcześniej etapach: pierwszy dotyczył określenia przedmiotu ewaluacji oraz postawienie pytań kluczowych. Następnie sformułowano cele badania ewaluacyjnego, które zawierały się w pytaniach o ocenę programu, jego merytorycznej zawartości oraz sam proces realizacji. Kolejnym etapem procesu ewaluacji było wyznaczenie wskaźników, stanowiących wytyczne do skonstruowania pytań w kwestionariuszu ankiety.

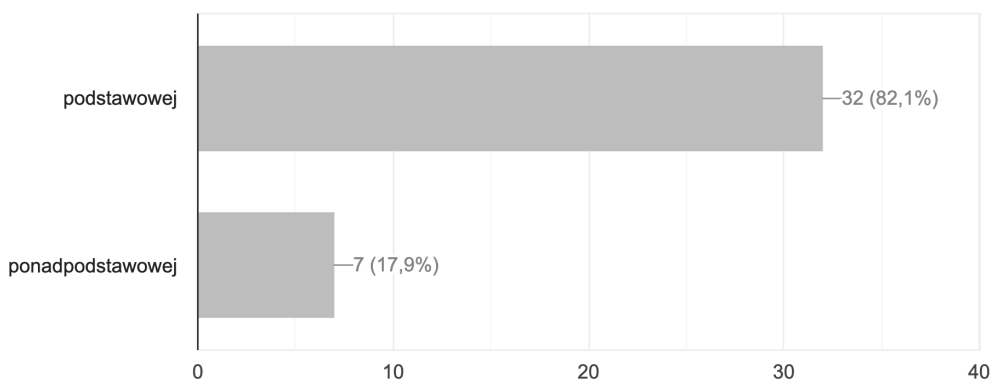
Czwarty etap w procesie ewaluacji to przeprowadzenie badań w grupie organizatorów i realizatorów szkolnych programu. Piątym etapem było zanalizowanie wyników badań oraz ich opracowanie w niniejszym raporcie.

Dane podstawowe o grupie badawczej i realizacji programu

W badaniach wzięło udział 39 osób organizujących i realizujących program *Żyj z sensem*, na terenie 39 szkół podstawowych i średnich w województwie małopolskim. Z tego 32 respondentów ze szkół podstawowych (82,1%) i 7 ze szkół średnich (17,9%), co obrazuje wykres nr 1.

Program "Żyj z sensem" był realizowany w szkole:

0/39 poprawnych odpowiedzi

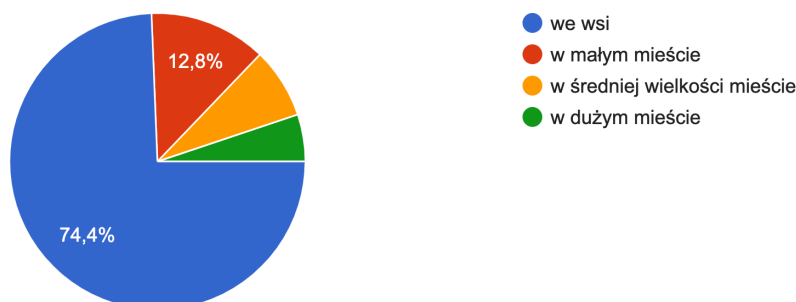

Wykres nr 1

Szkoły realizujące program mieszczą się głównie na terenach wiejskich (74,4%) i w małych miastach (12,8%). Pozostałe realizacje, w części 12,8% odbyły się w miastach średniej wielkości i dużych, co pokazuje wykres nr 2.

Szkoła, w której realizowany był program mieści się:

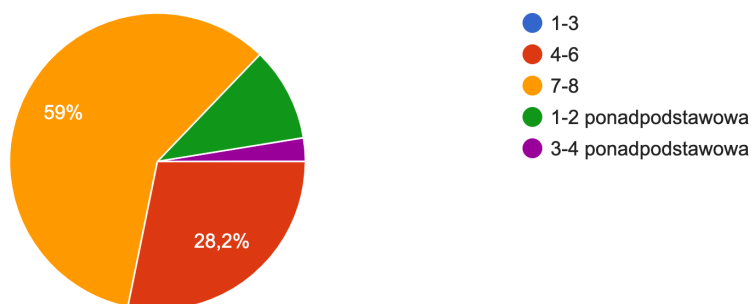
39 odpowiedzi

Wykres nr 2

W szkołach podstawowych program był realizowany w klasach czwartych, piątych i szóstych (28,2%), siódmych i ósmych (59%), natomiast w szkołach średnich zrealizowano program w klasach pierwszych i drugich (10,3%) oraz w klasach trzecich i czwartych (2,6%), co ujęte jest na wykresie nr 3.

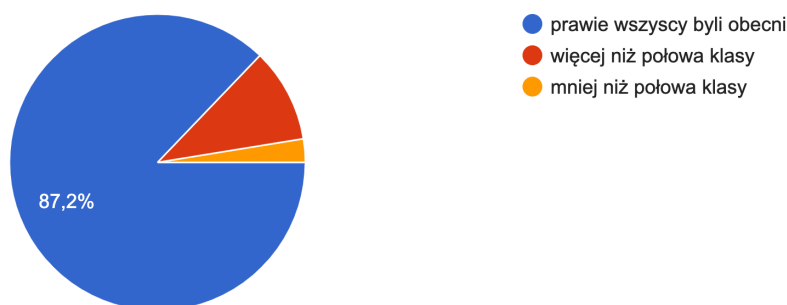
Program "Żyj z sensem" był realizowany w klasach:
39 odpowiedzi

Wykres nr 3

Frekwencja podczas realizacji programu była satysfakcjonująca. Z badań wynika, że prawie wszyscy uczniowie zakwalifikowani do udziału w programie brali w nim udział. Dane wskazuje wykres nr 4.

Jaka była frekwencja w trakcie programu?
39 odpowiedzi

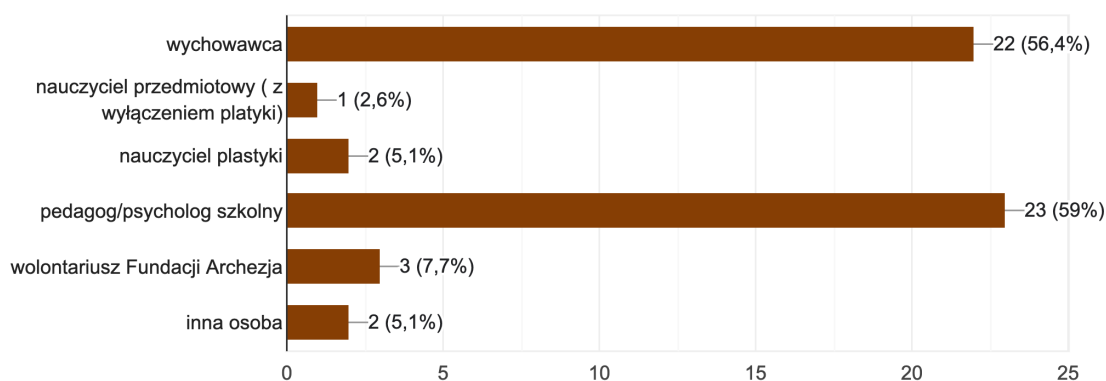

Wykres nr 4

Program był realizowany bezpośrednio przez odpowiednio wcześniej przeszkolonych wychowawców i pedagogów oraz psychologów szkolnych. W zdecydowanie mniejszej ilości realizatorzy rekrutowali się z grona nauczycieli plastyki lub innych przedmiotów. Dodatkowo, w niektórych szkołach program realizowali wolontariusze przeszkoleni przez Fundację Wspomagającą Wychowanie *Archezja*. Dane na temat realizatorów obrazuje wykres nr 5. Procenty nie sumują się w 100, ponieważ program mógł być realizowany przez dwie osoby.

Kto realizował program:

39 odpowiedzi

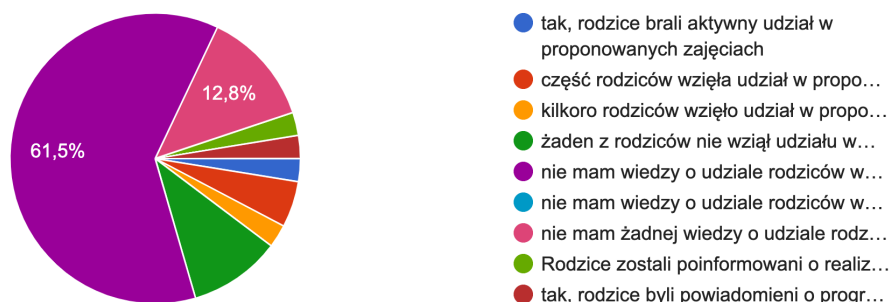
Wykres nr 5

Założeniem programu logoprofilaktycznego *Żyj z sensem* był aktywny udział rodziców uczniów, dla których przygotowano osobne materiały psychoedukacyjne oraz półgodzinny warsztat w formie online. Każdy rodzic miał do nich dostęp, po uprzednim zgłoszeniu i zalogowaniu się w wyznaczonym dniu i godzinie. Wszystkie szkoły otrzymały informację o możliwości zaangażowania rodziców, natomiast nie każdy realizator monitorował udział rodziców w programie. 61,5% respondentów odpowiedziało, że nie ma wiedzy o udziale rodziców w programie, natomiast wie, że rozesłano zaproszenia. 12, 8% nie

ma żadnej wiedzy o udziale rodziców w programie. 10,3% badanych wie, że rodzice nie wzięli udziału w programie. Tyle samo osób (10,3%) ma wiedzę o tym, że rodzice uczestniczyli w programie. Kwestię powiadomienia rodziców o udziale w programie obrazuje wykres nr 6.

Czy rodzice uczniów byli powiadomieni o realizacji programu lub brali w nim udział?

39 odpowiedzi

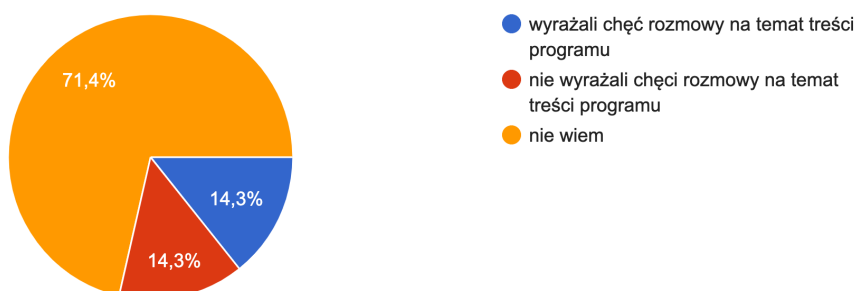

Wykres nr 6

Rodzice, którzy brali udział w proponowanych im zajęciach, według 14,3% respondentów wyrażali chęć dalszego kontaktu i rozmowy na temat treści zawartych w programie, tyle samo badanych zadeklarowało, że rodzice nie wyrażali takiej woli. Pozostali respondenci nie mają wiedzy o opinii rodziców. Zagadnienie to obrazuje wykres nr 7.

Jeśli rodzice wzięli udział w programie, to:

35 odpowiedzi

Wykres nr 7

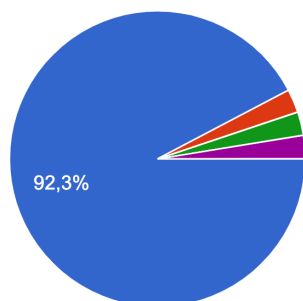
Ocena scenariuszy i narzędzi programu

Działania profilaktyczne dedykowane dzieciom i młodzieży, z założenia są pracą zespołową, w którą powinni być zaangażowani potencjalni organizatorzy i realizatorzy tych działań. Dlatego twórcy programu *Żyj z sensem* zwrócili się do nich z prośbą o ocenę materiałów przeznaczonych do przeprowadzenia zajęć.

94,9% respondentów biorących udział w badaniach ewaluacyjnych oceniło scenariusze programu jako dobrze skonstruowane i czytelne oraz "świetne, dostosowane do ucznia, nie przesyczone treścią, bardzo dobre zajęcia praktyczne dla uczniów, czytelne, kolorowe prezentacje, filmy oddziałujące na wrażliwość także osób prowadzących zajęcia" (wypowiedź własna respondenta). Pozostałe osoby, w ilości 5,1% wykazało, że w materiałach brakuje pewnych elementów i nie wszystkie treści są dostosowane do uczniów. Żadna osoba nie odpowiedziała, że materiały są źle skonstruowane. Odpowiedzi obrazuje wykres nr 8.

Jak ocenia Pani/Pan scenariusze programu ?

39 odpowiedzi

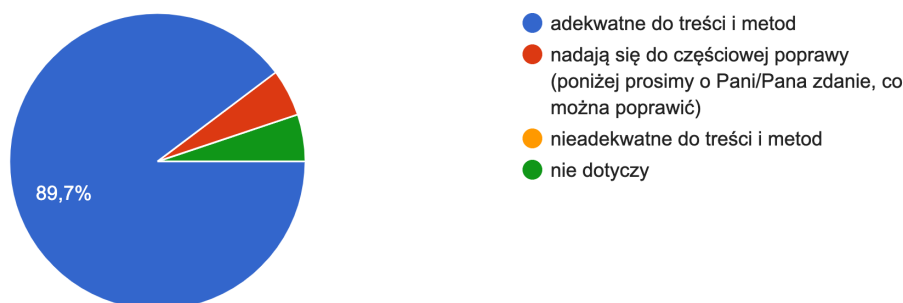
- są dobrze skonstruowane i czytelne
- brakuje w nich pewnych elementów (poniżej prosimy o Pani/Pana zdanie czego brakuje, co można zmienić)
- są źle skonstruowane i nieczytelne
- są świetne, dostosowane do ucznia, nie przesyczone treścią, bardzo dobre zajęcia praktyczne dla uczniów, czytelne...
- Nie wszystkie treści są dostosowane do uczniów szkoły ponadpodstawowej. S...

Wykres nr 8

Następne pytania dotyczyły oceny materiałów poszczególnych trzech części programu, czyli: „Szukam mistrza”, „Jestem-mogę” i „Skrzydła”. Najlepiej oceniono materiały do części „Jestem-mogę”, oparte na bazie modelu CUDER (zob. T. Gubała, Wychowanie do wartości, Rozważania o wartościach w wychowaniu. Wyd. ORE, 2021, Warszawa, s. 38). 89.7% respondentów oceniło materiały jako adekwatne do treści i metod przyjętych w programie. 5,1% odpowiedziało, że narzędzia warto poprawić, tyle samo osób, 5,1% nie realizowało zajęć tej części programu. Odpowiedzi obrazuje wykres nr 9.

Jak ocenia Pani/Pan narzędzia proponowane do realizacji programu w części "Jestem-mogę"?

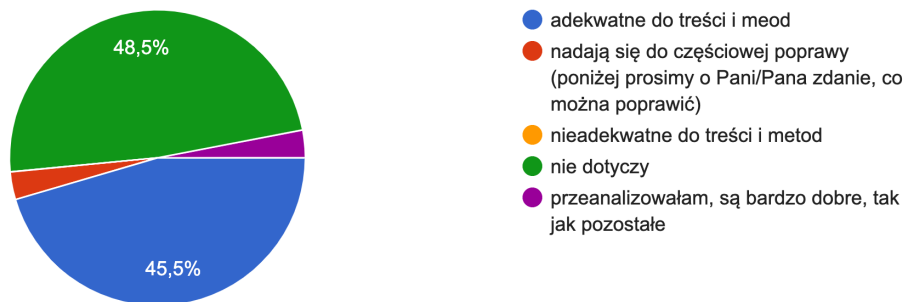
39 odpowiedzi

Wykres nr 9

Materiały do części „Szukam mistrza” realizowało 51, 5% respondentów, z czego 45,5% oceniło je jako adekwatne do treści i metod, 3% stwierdziło, że nadają się do częściowej poprawy, tyle samo osób oceniło je jako bardzo dobre. Należy tu podkreślić, iż ze względu na konieczność większego zaangażowania pedagogicznego w tę część oraz fakt realizowania podobnych treści w ramach programów wychowawczo-profilaktycznych w szkołach w ostatnich latach, część realizatorów zrezygnowało z prowadzenia tych zajęć. Odpowiedzi respondentów na to pytanie obrazuje wykres nr 10.

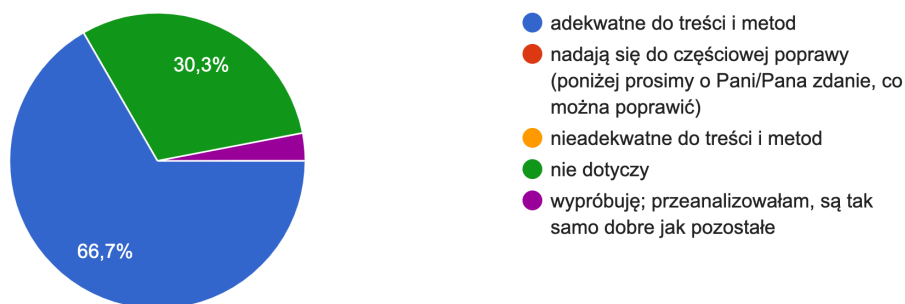
Jak ocenia Pani/Pan narzędzia proponowane do realizacji programu w części "Szukam mistrza"?
33 odpowiedzi

Wykres nr 10

Z kolei materiały do części zajęć pt. „Skrzydła” zrealizowało 66,7% respondentów. 3% zadeklarowało ich realizację, pozostałe osoby nie podjęły się realizacji. Wyniki odpowiedzi w tej kwestii obrazuje wykres 11.

Jak ocenia Pani/Pan narzędzia proponowane do realizacji programu w części "Skrzydła"?
33 odpowiedzi

Wykres nr 11

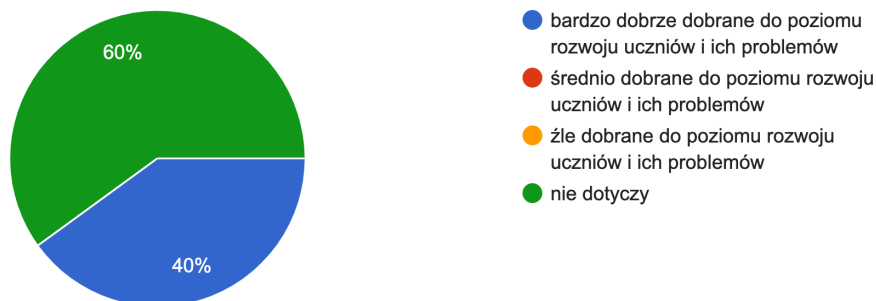
Ocena merytoryczna programu

Merytoryczna ocena programu *Żyj z sensem* dotyczy głównie treści ujętych w przekazie profilaktycznym i wychowawczym oraz stopnia dopasowania przekazu do poziomu rozwoju uczniów. Jest to szczególnie ważny aspekt w działaniach zapobiegawczych, ponieważ w poszczególnych etapach rozwojowych młodego człowieka inaczej odbierane są kluczowe wartości ujęte w programie.

Ze względu na zróżnicowanie w ilości realizacji poszczególnych części programu, poniżej przedstawiono wykresy obrazujące kolejno oceny realizatorów: w części „Szukaj mistrza” - wykres 12, w części „Jestem-mogę” - wykres 13 i w części „Skrzydła” - wykres 14. Na wykresie nr 12 widać, że wszyscy respondenci realizujący tę część programu bardzo dobrze oceniają treści merytoryczne oraz stopień dopasowania ich do poziomu rozwoju uczniów i ich problemów. Pozostali badani nie realizowali tej części programu.

Jak ocenia Pani/Pan treści merytoryczne programu w części "Szukaj mistrza"?

30 odpowiedzi

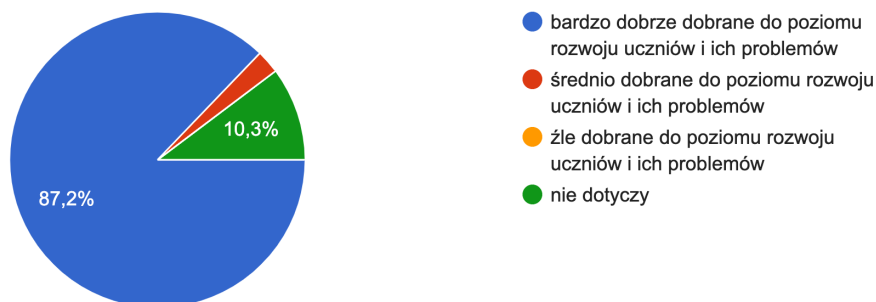

Wykres 12

Wykres nr 13 wskazuje, iż 88,8% respondentów realizowało część „Jestem-mogę”, oparta na modelu CUDERA, z czego 87, 2% oceniło treści merytoryczne jako bardzo dobrze dobrane do poziomu rozwoju uczniów i ich problemów.

Jak ocenia Pani/Pan treści merytoryczne programu w części "Jestem-mogę"?

39 odpowiedzi

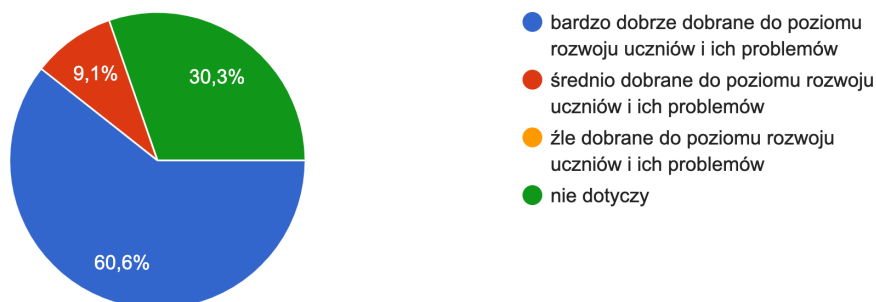

Wykres 13

Z kolei z wykresu nr 14 wynika, że 69,7 % respondentów zrealizowało część „Skrzydła”, z czego 60, 6% oceniło treści merytoryczne bardzo dobrze.

Jak ocenia Pani/Pan treści merytoryczne programu w części "Skrzydła"?

33 odpowiedzi

Wykres 14

Proponowane modyfikacje programu

W kolejnej części badania ewaluacyjnego zadawano respondentom pytania dotyczące zaangażowania uczniów w poszczególne części programu. Celem tych pytań było sprawdzenie przydatności i atrakcyjności programu z punktu widzenia uczniów w opinii realizatorów. Odpowiedzi na te pytania były zróżnicowane.

Na pytanie: „które fragmenty zajęć angażowały uczniów najbardziej Pani / Pana zdaniem?”, respondenci udzielali pojedynczych odpowiedzi, z których najdłuższe brzmiały następująco:

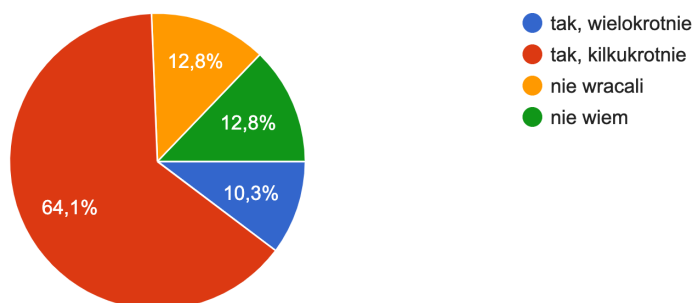
- „uczniowie bardzo zaangażowali się w rysowanie portretu kolegi, koleżanki z zamkniętymi oczami. Było dużo radości i uśmiechu po wykonaniu tego ćwiczenia. Bardzo pozytywnie zaangażowali się w temat jakie niebezpieczeństwo niesie ze sobą skupianie się na rozwijaniu tylko jednej ze sfer. Przykłady ze Smerfami bardzo no nich przemawiały” (wypowiedź realizatora programu w szkole podstawowe, klasy 7-8).
- „współpraca z drugą osobą lub w mniejszej grupie; odkrywanie sfer, które mieszczą się w człowieku (portret kolegi/koleżanki nie umożliwia rozpoznanie jego jako "osoby" w całości, świetny przykład ze smerfami; szukanie, odkrywanie swoich możliwości refleksja nad tym, co we mnie drzemie, co mogę, jeżeli chcę” (wypowiedź realizator programu w szkole podstawowe, klasy 7-8).
- „wypisywanie przez uczniów w czym są dobrzy i jakie mają plany na przyszłość. Wybieranie cech i umiejętności, które do nich pasują. Tworzenie skrzydeł” (wypowiedź realizatora programu w szkole podstawowej, klasy 4-6).

Pozostałe osoby twierdziły, że uczniów najbardziej angażowała praca w grupach, określanie siebie w modelu CUDER, prace warsztatowe, dyskusje, prezentacje, filmy edukacyjne oraz dzielenie się refleksjami po filmach, gra odkrywająca potencjał, możliwość podzielenia się swoim doświadczeniem, analiza swoich mocnych stron i tworzenie plakatów.

Uczniowie po realizacji programu chętnie wracali do jego treści, co wskazuje na zaangażowanie i zaabsorbowanie tematyką dotyczącą człowieka, wartości i sensu życia. Realizatorzy wskazali, że 74, 4% uczniów deklaruowało chęć kontynuacji podobnych zajęć, w tym 10, 3% wielokrotnie. 12,8% uczniów nie wracało do tematyki programu, taki sam procent realizatorów nie ma wiedzy o tym, czy uczniowie wykazywali chęć kontynuacji. Odpowiedzi w tej kwestii obrazuje wykres nr 15.

Czy po realizacji programu uczniowie wracali do treści zajęć?

39 odpowiedzi

Wykres nr 15

W dalszej części badań wybrani respondenci podzielili się konkretnymi refleksjami na temat modyfikacji programu. Jedna wypowiedź dotyczyła ćwiczenia zatytułowanego „Kopalnia umiejętności i dobrych cech”. Badana osoba pisze, że „nie dzielono klasy na grupy lecz na dużym arkuszu papieru odrysowano kontury postaci jednego z uczniów i na nim zapisywano cechy i umiejętności dostrzeżone u uczniów”.

Inna osoba zauważając niską motywację ze strony uczniów stwierdziła, że zajęcia są zbyt monotonne, „uwzględniając niską motywację uczniów, ciężko ich zachęcić do pracy.

Prezentacja jest dobrym narzędziem, jednak odniosłam wrażenie, że dla młodzieży zbyt filozoficzne podejście (np. porównanie do poziomki)”. Kolejny realizator zaproponował, żeby w części „Skrzydła” każdy uczeń tworzył swoje własne, mniejsze skrzydła, ponieważ tworzenie dużych skrzydeł zabiera zbyt wiele czasu. Następny badany wykazał, że filmy powinny być bliższe młodemu pokoleniu i ich problemom. Ostatnia osoba natomiast stwierdziła, że na jeden scenariusz powinno się przeznaczyć trzy godziny lekcyjne. Pozostali badani nie mieli uwag.

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

Dodatkowe uwagi od realizatorów programu i podsumowanie

W badaniach poproszono realizatorów i organizatorów programu o dodatkowe uwagi na temat programu, który jest innowacyjny i zdecydowanie różniący się od większości programów profilaktycznych, dostępnych w krajowej bazie programów (zob. www.progamyrekomendowane.pl).

24 osoby nie udzieliły dodatkowych uwag. 7 respondentów wykazało, że program jest godny polecenia, solidnie przygotowany, wartościowy, a tematyka poruszana w programie ma ciekawą formę. Pozostali badani, realizujący program w szkołach podstawowych, podzielili się następującymi refleksjami:

- "Prezentacje, filmy, wszystkie materiały, jakie od Was mam będę wykorzystywała przez wiele następnych lat. Można z nich tworzyć kolejne scenariusze zajęć, opierając się na podstawach programu "Żyj z sensem". Myślę, że osoby w każdym wieku coś dla siebie z tego programu zabrają; mogą uzyskać skrzydła tak potrzebne, by istnieć. Chętnie podzielę się swoimi wierszami na temat wartości, sensu istnienia. Prosimy o więcej czasu na realizację pozostałych zajęć".
- „Temat bardzo ważny i powinien być zdecydowanie rozwijany. Jediną moją uwagą jest delikatna przesada w filozoficznym podejściu do tematu, chociaż zdaję sobie sprawę, że szukanie sensu jest zagadnieniem filozoficznym, lecz dla młodzieży wydaje mi się, że proste słowa i praktyczne wiadomości przynoszą więcej pozytywów”.
- „W dobie obecnych czasów, pogoni za życiem, sytuacji psychofizycznej uczniów, a w szczególności dużego przebodźcowania myślę, że warto tworzyć takie scenariusze, które pozwolą młodemu pokoleniu choć na chwile się zatrzymać i pomyśleć nad swoim istnieniem i sensem w życiu. Czekamy na kolejne propozycje”.
- „Niezwykle wartościowy program pokazujący młodym ludziom jak dobrze przeżyć życie, a nauczycielom jak rozmawiać z uczniami na trudne tematy, które będą bardziej uchwytnie i możliwe do przełożenia na prosty dziecięcy język”.

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

- „Projekt "Żyj z sensem " przedstawia ogromną wartość dydaktyczno- wychowawczą. Materiały super przygotowane, treści ciekawe dla dzieci, pobudzające aktywność”.
- „Bardzo rzetelny i pomocny program. Niewątpliwie przyczynił się młodzieży do głębszego pochylenia się nad swoją osobą, nad swoim życiem i jego sensem”.
- „Scenariusze zajęć były dostosowane do możliwości uczniów, zmuszały do refleksji i samodzielnego myślenia w tym trudnym pełnym chaosu świecie”.
- „Program jest bardzo ciekawy. Porusza bardzo istotne tematy zwłaszcza w kontekście aktualnych problemów dzieci i młodzieży”.

Podsumowując badania należy podkreślić, że program został pozytywnie odebrany przez realizatorów i organizatorów wszystkich trzech części programu *Żyj z sensem*. Ich deklaracje dotyczące kontynuowania zajęć stanowią dodatkowy bodziec motywujący dla twórców programu, by go rozwijać i modyfikować tak, żeby był jeszcze lepiej przystosowany dla odbiorców.

Wydaje się, że minusem jest brak dostatecznie efektywnych narzędzi mobilizujących rodziców do udziału w programach profilaktycznych, co wydaje się bólem wielu twórców i realizatorów profilaktyki, szczególnie w czasach pandemii. Plusem jednak jest zaangażowanie dzieci i młodzieży, ich chęć do kontynuowania tematyki zajęć oraz widoczna u wybranych realizatorów potrzeba sięgania w pracy dydaktyczno-wychowawczej po treści wspomagające młodych ludzi w budowaniu tożsamości, poczucia własnej wartości oraz szukaniu sensu ich życia.

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

Źródła:

www.logoterapia-krakow.pl

www.ore.edu.pl

www.programyrekomendowane.pl

www.towarzystwologoterapii.pl

Realizuje FUNDACJA wspomagająca wychowanie ARCHEZJA:

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego